

Sygn. akt V CSK 592/19

POSTANOWIENIE

Dnia 21 maja 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jacek Grela

w sprawie z powództwa Przedsiębiorstwa Handlowo-Usługowego „P.”
Z.K. A.J. spółki jawnej w likwidacji z siedzibą w O.
przeciwko Samodzielnemu Publicznemu Zespołowi Opieki Zdrowotnej
w G.
oraz z powództwa wzajemnego Samodzielnego Publicznego Zespołu Opieki
Zdrowotnej w G.
przeciwko Przedsiębiorstwu Handlowo-Usługowemu „P.”
Z.K. A.J. spółce jawnej w likwidacji z siedzibą w O.
o zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 21 maja 2020 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powoda - pozwanego wzajemnego
od wyroku Sądu Apelacyjnego we [...]
z dnia 29 maja 2019 r., sygn. akt I ACa [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od powoda (pozwanego wzajemnego) na rzecz
pozwanego (powoda - wzajemnego) kwotę 5400
(pięć tysięcy czterysta) złotych tytułem zwrotu kosztów
postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 28 marca 2018 r. Sąd Okręgowy w O. oddalił powództwo główne
Przedsiębiorstwa Handlowo-Usługowego „P.” Z.K., A.J. sp. j. w likwidacji z siedzibą

w O. przeciwko Samodzielnemu Publicznemu Zespołowi Opieki Zdrowotnej w G. (punkt I); uwzględnił powództwo wzajemne, zasądając od Przedsiębiorstwa Handlowo- Usługowego „P.” Z.K., A.J. sp.j. w likwidacji z siedzibą w O. na rzecz Samodzielnego Publicznego Zespołu Opieki Zdrowotnej w G. 275.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 25 lutego 2016 r. do dnia zapłaty (punkt II).

Wyrokiem z 29 maja 2019 r. Sąd Apelacyjny we [...] oddalił apelację strony powodowej (pозwanego wzajemnego).

W skardze kasacyjnej powód (pозwany wzajemny) jako uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania wskazał na przesłanki przedsądu przewidziane w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c.

W ocenie skarżącego w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne sprowadzające się do odpowiedzi na pytania: 1. czy w granicach swobody umów i dozwolonej modyfikacji art. 492 k.c. strony mogą przyznać jednej z nich uprawnienie do odstąpienia od umowy, z którego można skorzystać w razie innego niż zwłoka nienależytego wykonania umowy przez jej drugą stronę; 2. czy zastrzeżenie umowne, które nie przewiduje konkretnego terminu na wykonanie określonego zobowiązania danej strony, lecz termin połączony z warunkiem (tj. termin powiązany ze zdarzeniem, którego wystąpienie w dacie zawierania umowy jest zdarzeniem przyszłym, niepewnym), może stanowić uprawnienie do odstąpienia od umowy w rozumieniu art. 492 k.c.; 3. czy zastrzeżenie umowne, które nie odnosi się do zwłoki w wykonaniu podstawowego obowiązku umownego (świadczenia głównego), lecz świadczenia o charakterze uzupełniającym (usunięcia naruszenia umowy), którego treści dodatkowo nie określono szczegółowo w umowie, można kwalifikować jako zmodyfikowane uprawnienie do odstąpienia od umowy w rozumieniu art. 492 k.c.

Zdaniem skarżącego, skarga kasacyjna w odniesieniu do zarzutu nr 2 jest oczywiście uzasadniona.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W judykaturze już wielokrotnie wypowiedziano się na temat charakterystyki skargi kasacyjnej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 13 czerwca 2018 r., II CSK 71/18, niepubl.). Wskazano tam m.in., że skarga kasacyjna została ukształtowana w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej.

Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony - co należy podkreślić - wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 - 4 k.p.c., nie zaś merytorycznej oceny skargi kasacyjnej. W razie spełnienia co najmniej jednej z tych przesłanek, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest usprawiedliwione.

Istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie objęte podstawami kasacyjnymi, doniosłe z punktu widzenia rozstrzygnięcia sprawy i nierozwiązane dotąd w orzecznictwie, którego wyjaśnienie może się przyczynić do rozwoju prawa. Powołanie się przez skarżącego na takie zagadnienie wymaga jego sformułowania oraz uzasadnienia występowania w sprawie (por. niepublikowane postanowienia Sądu Najwyższego: z 28 listopada 2003 r., II CK 324/03, z 7 czerwca 2005 r., V CSK 3/05, z 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07, z 22 listopada 2007 r., I CSK 326/07, z 26 września 2005 r., II PK 98/05, z 10 maja 2019 r., I CSK 627/18).

Analiza uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania prowadzi do oceny, że skarżący nie wykazał powyższych okoliczności.

Sąd Apelacyjny wskazał, a skarżący to zauważył, że art. 492 k.c. nie miał zastosowania w niniejszej sprawie. Podkreślenie, że koncepcja Sądu pierwszej instancji była bliższa normie zawartej w tym przepisie, nie oznacza, iż został on zastosowany. W związku z tym nie ma on związku z niniejszą sprawą. Przedsąd nie jest miejscem na rozpatrywanie zagadnień prawnych o abstrakcyjnym charakterze.

Tym niemniej warto tylko na marginesie zauważyć, że surowe wymagania przewidziane w art. 395 § 1 k.c. uzasadnione są dążeniem do wyznaczenia przynajmniej czasowych granic poważnego ograniczenia pewności stosunku umownego, jakim jest umożliwienie kontrahentowi całkowicie dowolnego decydowania o jego istnieniu i właśnie czynnik nieograniczonej swobody decyzji jest wyznacznikiem charakteru zastrzeżenia umownego z art. 395 § 1 k.c. Jeżeli natomiast strony wprowadzą do umowy skonkretyzowane przyczyny, w których może dojść do odstąpienia i od ich wystąpienia uzależnią skuteczność oświadczenia, to tego rodzaju uprawnienie staje się czynnością o określonym uzasadnieniu (kauzalną), kontrolowalną, która może zbliżać się w charakterze do wypowiedzenia umowy i pełni raczej funkcje dyscyplinujące kontrahenta, niż osłabiające więź umowną. W takim wypadku może tracić na znaczeniu ograniczenie swobody złożenia oświadczenia o odstąpieniu terminem końcowym, użyteczne staje się natomiast np. terminowe powiązanie uprawnienia z powstaniem okoliczności uzasadniającej skorzystanie z tak ukształtowanego prawa odstąpienia od umowy (by nie przedłużać niepewności wynikającej z aktualizującego się wówczas uprawnienia) – por. wyrok Sądu Najwyższego z 12 października 2018 r., V CSK 493/17, niepubl.

Oczywiście prawdą jest – jak podkreśla Sąd Najwyższy w powyższym orzeczeniu – że elementem konstrukcji prawa odstąpienia od umowy, stanowiącego dodatkowe zastrzeżenie umowne, jest oznaczenie terminu, w którym stronie lub obu stronom umowy prawo to będzie przysługiwać. Podkreśla się wiążący, imperatywny charakter tego postanowienia, uzasadniający stanowisko, iż zaniechanie oznaczenia terminu pociąga za sobą nieważność zastrzeżenia prawa odstąpienia na podstawie art. 58 § 3 k.c. Termin ten jest końcowym terminem zawitym do wykonywania uprawnienia kształtującego. Z przepisu nie wynika jednak, aby musiał to być termin krótszy niż termin wykonania umowy, do której został wprowadzony.

Jednakże należy wskazać jaki jest cel tak rygorystycznego podejścia do tego terminu. Otóż, art. 395 § 1 k.c. zakazuje zastrzegania bezterminowego prawa odstąpienia od umowy, gdyż takie prawo zupełnie unicestwiałoby stabilność sytuacji prawnej stron. Kluczowym jednak jest wskazanie, że nie jest wymagane

żadne uzasadnienie odstąpienia. Uprawniony ma pełną swobodę dokonania odstąpienia, chyba że strony przewidziały określony warunek zawieszający (art. 89 k.c.), nadając przez to uprawnieniu do odstąpienia charakter warunkowy (tak np. art. 492 k.c.). Stąd, ustawodawca zadbał o to, aby przy konstrukcji odstąpienia, zależnej de facto od niczym nieuzasadnionego uznania uprawnionego, wprowadzić rygorystyczny wymóg terminu. Jednakże – jak już wyżej wskazano – diametralnie inaczej należy podejść do sytuacji, gdy strony wprowadzą do umowy skonkretyzowane przyczyny, w których może dojść do odstąpienia i od ich wystąpienia uzależnią skuteczność oświadczenia.

Skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt. 4 k.p.c., gdy w sprawie doszło do kwalifikowanego: oczywistego naruszenia prawa, widocznego od razu, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby głębszej analizy. Konieczne było zatem wykazanie, że Sąd drugiej instancji w sposób oczywisty naruszył przepis jasny i jednoznaczny, którego wykładnia i stosowanie nie budzi żadnych wątpliwości (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z 8 marca 2002 r. I PKN 34/01, OSNP 2004, nr 6, poz. 100, z 10 stycznia 2003 r. V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49 i z 11 stycznia 2008 r. I UK 285/07, niepubl.). Szczegółowa analiza sprawy prowadzi do wniosku, że powyższa przesłanka nie została wykazana. W skardze kasacyjnej nie powołano argumentów, które mogłyby świadczyć, że w sprawie doszło do oczywistego naruszenia prawa oraz że w wyniku takiego naruszenia prawa zapadł w sądzie drugiej instancji wyrok oczywiście wadliwy.

W tym miejscu należy tylko dodać, że wprowadzie w dyskusji na temat określonych technicznych rozwiązań, co do zasady zachodzi potrzeba skorzystania z wiadomości specjalnych biegłego, ale nie można tracić z pola widzenia, że Sądy meriti przyjęły, iż nie została również przedłożona stosowna dokumentacja, a ustalenie tego rodzaju faktu, nie wymaga już pomocy eksperta.

Biorąc to pod uwagę Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia do rozpoznania skargi kasacyjnej, nie znajdując też okoliczności, które obowiązuje brać pod uwagę z urzędu w ramach przedsądu.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 w związku z art. 108 § 1, art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c.

aj